
INTERRELATION OF MARITIME SECURITY AND ECONOMIC, ENVIRONMENTAL, FOOD, INFORMATION, AND ENERGY SECURITY OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-266-1-31>

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЕЛЕМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИМОРСЬКИХ РЕГІОНІВ

Балджи Марина Дмитрівна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва та туризму
Одеський національний морський університет
м. Одеса, Україна*

Повоєнні вимоги для відновлення регіонів України вимагають суттєвого розгляду питань узгодження елементів безпеки на територіальному рівні. Ці проблеми вже широко обговорюються в науковій та практичній літературі й вимагають переходу від суто теоретичних напрацювань до прикладних.

В основу наших досліджень покладено визначення економічної безпеки, запропоноване А.І. Сухоруковим та Ю.М. Харазішвілі, яке надає таке значення поняттю, як «захищеність регіональної економіки та економічних інтересів територіальної громади від дії дестабілізуючих чинників», а також доводить узгодженість інтересів регіону а економічній, соціальній та екологічній сферах [1, с. 218]. Науковці окреслюють важливість самовідновлення регіональної системи та забезпечення раціонального використання економічного потенціалу регіону з реалізацією всіх потреб в умовах виконання принципів сталого розвитку. В наш час виникає необхідність виділення єдиної системи, прерогативу в якій становить саме людина, оскільки саме соціуму необхідно задуматись – як буде функціонувати інші складові безпеки, що доречно залучити в позитивному напрямку. Отже вся відповідальність на існування взаємозв'язку і формування єдино узгодженої системи полягає на дії людини.

В Законі «Про основи національної безпеки України» наведено перелік загроз, що можуть виникнути при недостатності функціонування тієї чи іншої сфери діяльності [2]. Для перспективного розвитку регіонів саме врахування можливих загроз; недооцінювання певних факторів, пов'язаних з розвитком економіки, науково-технологічній діяльності, спроможні

привести до недолугих наслідків й формування хибних уявлень про позитиви в суспільній, економічній та екологічній царинах. Тому на рівні органів державної влади та місцевого самоврядування має бути сформована ланка, спрямована на захист регіону й забезпечення економічної безпеки, орієнтованої на принципи сталого розвитку. Провідним завдання діяльності органів влади є подолання соціально-економічних диспропорцій на рівні регіону.

В якості узагальнюючого індикатора економічної (інвестиційної) безпеки регіону (I) обрана формула [1, с. 229]:

$$I = \frac{V}{G} 100\%,$$

де V – обсяг валових інвестицій, що надходять в економіку регіону;
 G – ВРП за відповідний період.

Проведено прогнозування соціально-економічного розвитку Одеської області на основі «доповідних» даних, що здійснено за допомогою регіональної моделі загальної економічної рівноваги, запропонованої А.І. Сухоруковим та Ю.М. Харазішвілі [3], а також використано модель економіко-екологічної оцінки регіону [4]. Тенденція по деяким позиціям збігається, але представлення двох підходів у прогнозуванні не виключає один одного, а навпаки, з нашої точки зору, може бути доповненням чи вимагає формування комплексної моделі розвитку, яка на відміну від наявних, має базуватись на застосуванні комплексних чинників, що відображають поведінку користувачів, перспективи соціально-економічного розвитку територій, гармонізацію відносин природи і суспільства та орієнтовані на становлення економічної безпеки. Але побудова такої моделі та її апробація є перспективами подальших досліджень. З метою впровадження запропонованих методичних підходів щодо прогнозування використання ресурсного потенціалу має бути переглянути цілі та інструменти регіональної економіки зі зміщенням акцентів з натиском на забезпечення економічної безпеки при врахуванні певних чинників в регіоні.

З метою виявлення сильних і слабких сторін, які потребують найбільшої уваги і зусиль з боку держави, розроблено SWOT-аналіз впровадження положень сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки. Перед початком SWOT-аналізу комплексно зосереджуються на ймовірних загрозах і можливостях, що постають перед державою на рівні регіональних утворень та з'ясується, які загрози є найбільш ймовірними та вірогідність виникнення певних ризиків, що саме й потребують найбільшої уваги і концентрації зусиль з метою їх усунення. Оцінюючи можливості, слід зважити на їх потенційну привабливість і ймовірність їх реалізації, а також те, чи заплановані вигоди можуть перевершити ймовірні втрати й ресурси,

внаслідок реалізації можливостей. Іноді останні несуть у собі як велику перевагу, так і значний ризик. SWOT-аналіз здатен окреслити сторони, які можуть стати ключовими факторами сталого розвитку й визначити шляхи реалізації перспектив, що дозволить ідентифікувати різні реальні можливості.

SWOT-аналіз впровадження положень сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки включає:

- сильні сторони (регламентація питань із соціально-економічного розвитку в офіційно затверджених стратегіях областей і держави; визначення завдань впровадження сталості і безпеки як пріоритетних цілей національної політики; віднесення питань реалізації впровадження сталого розвитку до компетенції центральних органів виконавчої влади в сфері управління економікою; включення до статистичної системи держави даних, що дозволяють оцінити успішність проведеної політики);

- слабкі сторони (відсутність контролю за виконанням положень сталого розвитку з критеріями економічної безпеки; відсутність єдиного центру з реалізації впровадження положень сталості та безпеки, що координує дії центральних органів виконавчої влади у сфері управління економікою; відсутність системи конкретних показників регулювання економічної безпеки; не зацікавленість органів місцевого самоврядування та територіальних громад у забезпеченні впровадження положень сталості та безпеки; недостатнє інформаційне забезпечення, відсутність єдиної бази даних і системи інформації про існуючий закордонний досвід впровадження принципів сталості, позитивні практики реалізації положень безпеки);

- можливості (створення наукових координаційних центрів з впровадження принципів сталості та забезпечення безпеки; затвердження державних систем показників сталого розвитку, в тому числі, індикаторів економічної безпеки; законодавча регламентація участі органів місцевого самоврядування у забезпеченні впровадження принципів сталості та забезпечення безпеки; нормативне закріплення економічних механізмів і стимулів для сталого розвитку й економічної безпеки; формування єдиної бази даних і системи інформації про державну та регіональну політику, позитивних практик впровадження сталості та безпеки; розробка комплексних програмних документів, що визначають стратегію сталості із забезпечення економічної безпеки);

- загрози (неузгодженість дій центральних органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування щодо реалізації впровадження сталості та забезпечення безпеки; відсутність адекватної оцінки успішності політики економічної безпеки; незацікавленість суб'єктів господарювання та споживачів в сталому розвитку; незначні можливості участі громадськості в управлінні ресурсами й прийнятті рішень та суперечливість, як наслідок,

недостатня ефективність національного законодавства в питаннях регламентації питань сталості та безпеки; безконтрольність використання ресурсів, міграція людських ресурсів з регіонів; загострення сировинних, паливних, енергетичних, водних і екологічних проблем; відсутність екологічної оцінки при будівництві нових промислових та житлових об'єктів; не задіяння проектів комплексного господарювання, що забезпечують високий рівень економічної безпеки; відсутність активізації впровадження нових ресурсозберігаючих технологій).

Проведений аналіз впровадження положень сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки свідчить про необхідність нейтралізації існуючих слабких сторін та загроз. Для цього запропоновані заходи, які окреслені в можливостях, що дозволять підняти ступінь відповідальності ресурсокористувачів; впровадження управлінських рішень раціонального використання природних ресурсів й охорони довкілля; залучити процес забезпечення економічної безпеки суспільства на основі дослідження закордонного досвіду та запровадження інноваційних технологій. У результаті реалізації запропонованих заходів сильні сторони перекриють слабкі, можливості будуть ефективно використовуватися, а загрози нейтралізуються, що дозволить оптимізувати складові сталого розвитку та реалізувати положення взаємозв'язок між елементами безпеки.

Таким чином, управління економічною безпекою регіону має стати однією з основних функцій органів місцевої влади та територіальних громад з метою розвитку приморських територій.

Література:

1. Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю. М. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України: монографія. К.: НІСД, 2012. 368 с.
2. Про основи національної безпеки України: закон від 19.06.2003 р. №964-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №39. Ст. 351.
3. Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю. М. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки. Стратегічні пріоритети. 2013. № 3. С. 5–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2013_3_3
4. Консалтингове забезпечення управлінських економіко-екологічних рішень на регіональному рівні: монографія. За заг. ред. А.І. Ковальова. Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2017. 190 с.